

KAPLAN, FATİH (2021), ALPERENLER: ÖLÜMSÜZLÜK ŞERBETİNDEN İÇENLERİN HAYAT HİKAYELERİ , İSTANBUL: ATEŞ YAYINLARI, 128 s., ISBN: 978-625-7398-51-0.

MUSTAFA ALPEREN TAŞ

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı.
Teacher, Ministry of Education
mustafaalperentas@hotmail.com

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-8, Haziran- June 2024 Rize

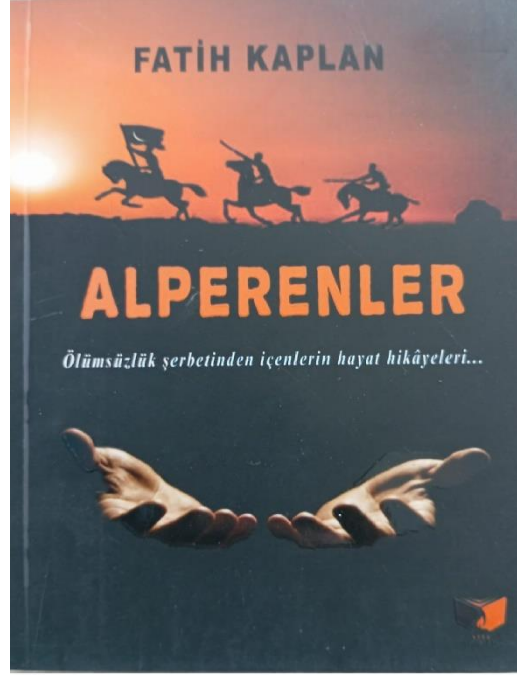
Makale Türü-*Article Types* : Kitap Tanıtımı-Book Review
Geliş Tarihi-*Received Date* : 26.05.2024
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 29.06.2024
Sayfa-*Pages*: 123-127.

Atıf/Citation: Taş, Mustafa Alperen, (2024), “Kaplan, Fatih (2021), Alperenler: Ölümsüzlük Şerbetinden İçenlerin Hayat Hikayeleri, İstanbul: Ateş Yayınları, 128 S., Isbn: 978-625-7398-51-0.”
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 5/1: 123-127.

KAPLAN, FATİH (2021), ALPERENLER: ÖLÜMSÜZLÜK ŞERBETİNDEN İÇENLERİN HAYAT HİKAYELERİ, İSTANBUL: ATEŞ YAYINLARI, 128 s., ISBN: 978-625-7398-51-0.

Mustafa Alperen TAŞ*

“Mesleğimiz ne olursa olsun, bu ülke için mutlaka bir şeyler yapmak zorundayız” şeklindeki hayat felsefesinin olduğunu belirten Fatih KAPLAN, özellikle tarihi romanları ve tarihi tiyatro eserleri olan genç ve Tokatlı bir yazarımızdır. Türk Tarihinin tüm coğrafalarını inceleme ve araştırma hevesine sahip olan yazar “Alperenler Ölümsüzlük şerbetinden içenlerin hayat hikayeleri...” kitabı ile okuyucuya Hoca Ahmed Yesevi’ yi ve ‘Onun yetiştirerek öğretilerini yaymak amacıyla yol alan, şehadet şerbeti içen Alperenleri anlatmaktadır. Zaten kitabın okuyucuları kapağını açtığına, “Bu eser Hoca Ahmed Yesevi ve evlatlarının aziz hatıralarına ithaf edilmiştir” ile karşılaşmaktadırlar.

Kitabın on bir bölümünün her birinde farklı bir olaydan, farklı kişilerden söz edilmiştir. Eserin ilk bölümü olan Kutlu Dergah Kutlu Muştu Türkistan ile oğuz Kağan ‘dan başlayarak, Sultan Alparslan’ ı da anarak Hoca Ahmed Yesevi’ nin binlerce Alperen’ ine hitabını ve son sözlerini anlatmaktadır. Cihad vaktinin geldiğini ve Alperenlerin sancağın altında toplanması ve Kutlu Dergah’ tan çıkarak her bir Alperenin gitmesi gereken menzile uğurlandığı bölümdür. Ahmed Yesevi duasına başlamıştır. Bir elinizde kılıç diğer elinizde kitabımızla Diyar-ı Ruma giderek örfümüzü, adetimizi, töremizi yayınız. İsteriz ki Türk Milletinin adım attığı illerde düzen kurulur, garip güldürülür, fakir doyurulur, zengin bölüşmeyi öğrenir, adil hükümdar nasıl olur bilsinler ve görsünler. Tüm dünya nizam-ı alem nasıl kurulur bilsinler diyerek Tevbe Suresinin 111. Ayetini okur; Şüphesiz Allah, mü’minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve ölürler. Allah, bunu Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’an’da kesin olarak va’detmiştir. Kimdir sözünü Allah’tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl bu büyük başarıdır. Ve ses gürleşir. Herşeyini Allah yoluna adayanların yolu açık olsun, dedikten sonra Amin sedaları, At koşuşturmaları, kılıç sesleri ve Allah-u Ekber nidaları ile Kutlu Müjdeyi alarak Alperenler gözden kayboldular.

Eserin ikinci bölümü, *Üç Yiğitler (Karayaka Alperenleri)*, "Duman" isimli çoban köpeğinin gözünden anlatılmıştır. Kardeşi sarıktır. Moğollar ve haçlılardan sonra köye yapılan eşkiya baskınları anlatılır. Akıncı ve Mehmet de köye beraber gelirler. İlk başta köylü

* Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, mustafaalperentas@hotmail.com

tarafından dışlanırlar. Daha sonra eşkıya baskınlarına karşı köyü ve köylüyü kurtardıklarında kabul görürler. Ali Çelebi en son gelir köye. Mehmet dedenin kızı Aydılgel ile Ali Çelebi evlenirler. Akıncı Evliya, Tulpar isimli alev yeleli atı Çelebi Ali'ye düğün hediyesi olarak verir. Evliliklerinin üzerinden çok geçmeden Aydılgel atı Kilin ve Ali Çelebi atı Tulpar ile eşkıya baskınına uğrarlar. Şehit düşerler. Atlar da ölür. Sarıkız da ölür. Duman yaralanır. Daha sonraları Mehmet Dede ve Akıncı Evliya da baskın ve saldırlarda şehit düşerler.

Köylü şehitleri köyün etrafına gömmüştür. Ebediyete kadar onları beklesinler diye. 1200'lü yılların ortaları... Yazar bu bölüme giriş yaparken tavsiyelerde bulunmuştur. Bu yörede yaşayan halka bu 3 yiğidi bilme ve anlatma tavsiyelerinde bulunmuştur. Bunu da bu kitapta anlatmayı kendine bir görev bilmiştir. Yazar bu bölümde Duman 'ı konuşurarak kişileştirme sanatından istifade etmiştir.

Üçüncü bölümde, Horasan'dan kalkıp yıllar süren yolculuğun ardından Ahmet Yesevi' nin icazetiyle dergâhını Kelkik çayı civarında kuran *Er Baba'* nın dergâhında kumandan Dimitra' nın Müslüman oluşu, anlatılmaktadır. Eyvaba' daki küçük dergâhta dışarıdaki fırtına için dua edilmektedir. Er baba ve eşi Ayşe Bacı ellerine Sema'ya açmış dua ederler. Bu dua neticesinde fırtına diner. Dergâha Er Baba'nın çok yakın dostu papaz Vasili ile yanındaki iki kişi misafir olarak beklenmektedir. Beklerken Er Baba ve telebeleri arasında koyu bir sohbet başlamıştır. Beklenen misafirler (Papaz Vasili, Amasya Sırp Kilisesi' nden Papaz Yanko, kumandan Dimitra Mihail) geldiğinde sofralar kurulmuş, içecekler hazırlanmıştır. Hz. İbrahim'in kıssalarının ve Mecusi bir misafire yaklaşımından çok etkilendiği için, sohbet edilirken Dimitra "Ben şimdiye kadar Türklere çok acı çektirdim ama şimdi bana bir Türk'ün elinden hidayete ermeme vesile olur musunuz?" demesi üzerine bütün dergâhtakiler hep bir ağızdan "Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Abduhu ve Resuluhu." derler. Ve o anda Erbaa'da ne kadar canlı var ise, talebe, misafir nebatat ve hayvanat bu zikre iştirak etmiştir.

Kitabın *Çanakçı Baba* başlıklı dördüncü bölümü yine Tokat sınırlarında bulunan Tanoba Köyünde 1250' li yıllarda geçmiştir. Horasan'dan gelip Tanoba Köyü'ndeki Çanakçı Baba'yı yolda görüp sakin davranışlarından dolayı kızarak selamını almadığını iddia ettiği Çanakçı Baba'nın yanına gelen Danişment Melik Ahmet yareni, Battal Gazi Han oğlu, Emir Turasan'ın evladı Kara Tegin ile olan konuşmaları ve Kara Tegin'in yaptığı hatayı anlayarak Çanakçı Baba ile olan güzel bir sohbet sonucu Çanakçı Baba' nın Kara Tegin ve askerlerine hayır duasını anlatır. Bu bölümde yazar, Hoca Ahmet Yesevi'nin görüşlerine açıkça yer vermiş olup Kur' an-ı Kerim' den de birlik olmaya, sabırlı olmaya yönelik alıntılar yaparak beraberliğin önemini ve vatan sevgini vurgulamıştır,

Beşinci bölümde Yurtalan Köyünde dergah kuran Alperenlerden *Kütüklü Baba* anlatılmaktadır. Kütüklü Baba, Horasan'dan gelmiş ve dergahından mezun olacak öğrenciler için yaptığı icazet konuşması ve onların başka diyarlara gidişleri üzerine konuşmalar geçmektedir. Kütüklü Baba' nın adı köylü tarafından konulmuştur. Köylünün ormandan kestikleri kütükler eğri büğrü de olsa birkaç gün sonra kendiliğinden dümdüz olmaktadır. Köylü bu kütükleri ev yapımında kullanacağında çok şaşırılmaktadırlar. En sonunda kerametın sebebi ortaya çıkar. Bu yüzden onu Kütüklü Baba olarak anarlar. Talebeleri ona Derviş Baba demektedirler. Yaşları 17-24 arasındaki eğitimlerini tamamlayan talebelerin icazet töreni vardır. Talebelerin önünde oturduğu sırada konuşmalarına başlar. Kütüklü Baba, en yakın askeri Toygar'ın yanında durur. Katıldığı yüzlerce mücadelede de Toygar'a, kendisine yarenlik eden kılıcını kaldırarak uzatır ve

bundan gayri sana emanettir der, kılıcı Toygar'a verir. Toygar, kılıcı öper ve göğsüne koyar. Kütüklü Baba, talebelerine yalnız olmadıklarını, Yaradan'ın onları asla unutmadığını tembihler. Gayelerinin yolundan dönmelerini ister. Helallik verip helallik alarak Kütüklü Baba son nefesini verir. Bu bölümde alperenlerin anlayış, görüşlerine ve Kur'an-ı Kerim'den alıntılara yer verilmiştir.

Eser, *Şah-ı Mahmud-u Veli* nam-ı diğer *Keçeci Baba* isimli Alperenin yaşamı konu edilen altıncı bölüm ile devam etmektedir. Bölüm, bir Ortodoks olan Yorgi' nin anlatımı ile başlamaktadır. Yorgi'nin yaşadığı köye yine aynı dine mensup kişiler baskın yaparlar. Köyü yakıp yıkarlar. Yorgi güç bela kendini yaralı olarak ormana atarak gizlenir ve hayatını kurtarır. Artık ne bir evi ne de bir köyü vardır. Yorgi sığınacak bir yer ararken aklına Şah-ı Mahmud- u Veli kapısı gelir. Herkese açıktır onun kapısı. Şah-ı Mahmud-u Veli'nin bulunduğu köye gelince köyün gelişinde bayılır. Gözlerini açtığında rahat bir yatakta yatmaktadır. Üzeri temizlenmiştir. Önüne yemek gelir. Yemeğini yedikten sonra Şah-ı Mahmud-u Veli ile görüşmek istediğini söyler. Onu evinde ağırlayan Pehlivan Molla Kasım önce iyileşmesi gerektiğini söyler. Molla Kasım, Şah-ı Mahmud-u Veli'nin en gözde talebelerinden biridir. Dergahın yanında kurulan pehlivan ocağının eğitimcisidir. Molla Kasım, Yorgi'yi önce evin içinde sonra bahçede en son da dergahın bahçesinde gezdirmiş, Yorgi' nin aklına takılan soruları cevaplamıştır. Yorgi ne zaman Şah-ı Mahmud-u Veli'yi görmek isterse Molla Kasım sabırdan bahsedip "Şeyhimiz yakında gelecek." deyip kestirip atarmış. Şeyh bir gün nihayet gelmiş. Şeyhi görmek isteyenler haftalarca hatta aylarca beklemiş lakin Yorgi birkaç günün sonunda huzuruna çıkmış. Talebeleri ile yapacağı sohbette şeref konuğu olmasını istemiş. Yorgi kendi dindaşları ile Müslümanları kıyaslayıp Müslümanların çok daha iyi davrandığını düşünmüştür. Şeyh talebelerine Orhan Gazi'den müjde getirmiştir. Fermanı Molla Kasım okur. Orhan Gazi köy arazisine ek olarak civardaki arazilerin bir kısmını dergaha bağışlamıştır. Köyden belli bir zamana kadar vergi alınmamasını buyurmuştur. Güreş ocağından saraya sürekli pehlivan gönderilmesini istemiştir. Şeyh kendisiyle ilgili olan kısmı fermana yazdırmamış talebelerine kendisi anlatmıştır. Orhan Gazi şeyhten bir keramet göstermesini istemiştir. Şeyh de cebinden çıkardığı küçük bir keçe ile tüm sarayı donatmıştır. Bunu göre Orhan Gazi şeyhe Keçeci Baba adını vermiştir. Dergahtan ve Keçeci Baba'dan türlü dersler alan çok çeşitli şeyler öğrenen Yorgi, Yorgi olarak girdiği dergahtan Yusuf olarak çıkmıştır. Bu bölümde alperenlerin hoşgörülerini üzerinde durulmuştur. İnançları başka olsa bile insana verilen değer gözler önüne serilmiştir.

Değirmeli Köyü tepesindeki bir çınar ağacının gözünden anlatılan yedinci bölümün kahramanı *Kurt Babadır*. Uzun yıllar boyunca çeşitli kişiler ile tanışan çok farklı olaylara tanıklık eden çınar ağacı Kurt Baba ve genç bir asker olan Erbatur ile tanışır. Kurt Baba ve Erbatur' un tepedeki çınar ağacının yanına gelmesi ile tanışmaları gerçekleşir. Kurt Baba ismini yetiştirip sahip olduğu bozkurtlardan almaktadır. Çınar ağacı daha sonradan bu iki alperen hakkında anlatılanları dinlemiştir. Kurt Baba ve asker Horasan'dan yola çıkmışlardır. Hoca Ahmet Yesevi ne öğretti ise hayata uygulamışlar, gittikleri yerlerde o nizamı göre davramışlardır. Hedeflerine "Kızılelma " ismini takmışlardır. Mücadeleleri bir kişi bile olsa devam etmek zorundadır. Aradan aylar geçince Erbatur' a köyün dışında ve Kurt Baba' ya köyün içinde ayrı ayrı, eşkıyalar pusu atmışlardır. İkisi de şehit düşmüştür. Yazar bu bölümde, Hoca Ahmet Yesevi' nin öğretilerinden bahsetmiştir. Bir çınarın gözünden anlatılan bu bölümde teşhis (kişileştirme) söz sanatından yararlanılmıştır.

Sekizinci bölümde Erbaa Ovası'nın güney tarafındaki bodur ağaçlarla çevrili köyde yaşayan *Aydın Baba* anlatılır. Aydın Baba Horasan'dan kalkıp bu Rum köyüne geldiğinde köylü ilk başta kabullenmese de Papaz Dikran'ın itirazları ve Aydın Baba'nın sohbetlerinin güzelliği köylüyü ikna etmeye yetmiştir. Aydın Baba sayesinde Türkler ile Rumlar köyde bir arada yaşamayı öğrenmişlerdir. Sohbetleriyle herkesin kalbini fetheden Aydın Baba'ya kilisenin yanında bir dergah yapılmasına karar verilmiştir. Dergahın yapımı kısa sürede bitmiş ve Aydın Baba sohbetlerine başlamıştır. Yine bir gün dergahta sohbet ederken dinleyenler arasındaki Kayra dikkatini çekmiştir. Kayra köyün en bilge isimlerinden Algan Usta'nın oğludur. Kayra o gece dünyaya bir başka bakmaktadır. Sadece aşıkların baktığı gibi... Sohnete devam ederken ters köşedeki sarı saçlı Fedora gözüne ilişmiştir. Fedora, Papaz Dikran'ın kızıdır. Fedora'nın da Kayra'dan farkı yoktur. İki aşık sadece bedenlen dergahın bahçesinde dirler. Aydın Baba sohbetin sonunda ikisini de çağırıp meseleyi anlar. İki komşu olan Algan Usta ve Papaz Dikran ile konuşur. İkisi de karşı çıkmazlar. Buna Aydın Baba çok sevinir lakin Papaz Dikran iki gün önce Haçlı komutanından yazılı emir almıştır. Yakın zamanda ovada olacaklarını bilgi ve erzak toplanmasını istemiştir. Bu yüzden Papaz Dikran, Fedora konusunu düşünecek durumda değildir. Gece yarısı Algan Usta'nın evine birisi girip Papaz Dikran'ı ve Kayra'yı sorar. Kayra'nın Papaz Dikra'nın oğlu olduğunu ve uyuyor olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine yataktan çıkarılan Kayra köyün uzağına götürülmüştür. Orada beş altı kişi olmuşlardır. İçlerinden biri tuzağına düşürüldüklerini, Dikran'ın oğlu olmadığını söylediklerinde Kayra'ya saldırmaya çalışırlar. Yüzü kapalı biri Kayra'ya yardım eder. Bu kişi Fedora'dan başkası değildir. Aydın Baba ve yiğitleri yardımlarına koşarlar. Fedora kendisine oklar isabet ettiği anda şehadet getirip Müslüman olmuştur. Aydın Baba ve yiğitleri yetişse de ikisinin de ölmesini engelleyememişlerdir. Bu bölümde farklı dinler olsa bile aşkın engel tanımadığı ve alperenlerin hoşgörülü, yardımsever ve anlayışlı oldukları ele alınmıştır.

Kitabın *Doğanşah Baba ve Şamlı Evliyalar Eksel* başlıklı dokuzuncu bölümü Erbaa Ovası'ndaki Karatepe'ye ulaşmadan bölgeye hakim olan Sarmadut Tepesindeki karakolun yanındaki dergahta geçer. Bu tepede cesaretleri ile ün salmış iki kardeş bulunmaktadır. Hoca Ahmet ocağında yetişen bu iki kardeş ikinci kuşak alperenlerindedir. Yıllar önce bölgeye gelen Muhammed Emin ve kardeşi Muhammed Sait karakolun yanında dergah kurmuşlardır. Bu dergahta yeni alperenler yetişmektedir. Bu iki kardeş Şamlı olup Horasan' da yetiştikleri için mi yoksa kurdukları dergahta şamdan çok olmasından mıdır bilinmez ama " Şamlı Babalar" diye anılmaktadır. Köyün girişinde iki alperenin büyüğü başka bir alperen daha bulunmaktadır. Doğanşah Baba... Doğanşah Baba sohbetleri esnasında sık sık " Haddi aşık, bu ayıp bize yeter." demektedir. Seyyahların ve kervanların geçiş bölgesinde bulunan bu köyde İslam hızla yayılmıştır. En doğru bilgileri, Doğanşah Baba bölgeye gelen seyyah ve kervanlardan almaktadır. Doğanşah Baba bu kez Eretna beyi Alaattin'e bağlı Vezir Burhaneddin ve müttetikleri Moğolların Valisi Samagar tarafından kuşatılacağı haberini alır. Doğanşah Baba ve Şamlı Babalar, Amasya kale kumandanı Şahgeldi'den yardım istemek için yanına giderler. Şahgeldi yardım teklifini kabul eder. Aradan günler geçmiştir. Moğolların ve Vezir Burhaneddin'in öncü birlikleri görülmeye başlanmıştır. Hemen Şahgeldi'ye haber edilir lakin Şahgeldi Amasya'dan yetişene kadar üç alperen şehit edilir. Yazar bu bölümde, Hz Hamza'nın şehit edilmesi olayına atıfta bulunmuş ve Malazgirt'teki Sultan Alparslan atamızı anmıştır. Melikşah ve Vezir Nizamülmülk arasındaki konuşmaları hatırlatma şeklinde anlatmıştır. Bütün bunlar göze alındığında yazarın Telmih (Hatırlatma) söz sanatını ustalıkla kullandığı görülür.

Onuncu bölüm *Üç Ağalar Tekkesi* adıyla Tosunlar Köyü'nde, Türk ordusunda yer alan üç alperen anlatılmaktadır. Bu üç alperen ordunun farklı birliklerini komuta etmektedirler. Kızıltuğların kumandanı Aykaç, Aktuğlar kumandanı Bora, Siyahtuğlar kumandanı yaşça diğerlerinden büyük olan Mañço'dur. Ordu komutanı Tabgaç komutandır. Ahmet Yesevi üç alpereni Tabgaç ile gönderirken "Evlatlarım Avrupa'ya kadar gidecek ve orada en az iki devlet kuracaklardır. Gözün gibi bakasın diye tembih etmiştir." Bundan dolayı üç alperen Tabgaç için çok kıymetlidir. Erbaa Ovası'nda konaklamaya karar veren Tabgaç çevrede casuslar olduğunu duymuştur. Casuslar ordunun değil üç alperenin peşindedirler. Tabgaç bu yüzden çok tedirgindir. Akşam olup herkes çadırlarına çekilince üç alperen de dinlenmek üzere çadırlarına geçerler. Üçü de o gece şehit edilir. Sabah olduğunda Tabgaç iki damla gözyaşı dökerek orduya intikam için seslenir. Bu bölümde de bazı bölümlerde olduğu gibi ayetlerden alıntı yapılmıştır. Yazar İktibas söz sanatını ustalıkla kullanarak anlamı daha da güçlendirmiştir.

Kitabın on birinci ve son bölümü *Alperenler Mahşer Yerinde*. Dünyadaki kıyamet günü yaşananları, anlattığı ve artık İsrail'in Sur'a üflediğini ve mahşer yerinde toplanan Alperenlerin bulunduğu yerde önce gözleri kamaştırılan zümrüt yeşili bir sancak açılmıştır. Kenarlarından sarkan işlemeleri altın ve yakuttan olan Liva'ül Hamd sancağı açılmıştır. Ve Allah için yaşayıp Allah yolunda şehit olanlar o sancak altında toplanmışlardır. Sonrasında çeşitli sancaklar açılır. Alperenler Hoca Ahmet Yesevi'nin sancağının açılmasını beklerler. Hoca Ahmet Yesevi yanında beş kişiyle karşıdan görünür. Bu beş kişiden dördü, halifelerin dört büyükleridir. Beşinci kişi Hoca Ahmet Yesevi'yi yetiştiren Aslan Baba'dır. Hepsi alperenlere şahitlik yapmak için gelmişlerdir. Ahmet Yesevi açılan sancağı en öndeki alperene verip geçen sancakları tek tek selamlamıştır. Yasef, Oğuz Kağan, Atilla, Bilge Kağan, Satuk Buğra Han, Karahan, Selçuk Bey, Çağrı Bey, Alparslan, Melikşah, Danişment Gazi, Osman Bey, Fatih, Yavuz, Abdülhamit... Hepsi tek tek selamlanmıştır. Ahmet Yesevi alperenlere dönüp cennete girmeye hazır olup olmadıklarını sorar. "Allah-u Ekber!" nidaları arasında cennete girerler. Bu bölümde yazar, tarihimizdeki kişileri anmış onlara seslenerek Nida söz sanatını kullanmıştır.

Eser okuyucuya Hoca Ahmed Yesevi ve Nizam-ı Alem Ülküsünün ortaya çıkışını, Alperenliğin derviş geleneği ile savaşçı bir yapıya sahipliği bir araya getiren ve kutsal değerleri kendilerine yaşam tarzı olarak belirleyen kişiler olduğunu kıssalar ile anlatmıştır. İslamiyet'in Anadolu'ya yayılma sürecinde ve Türk İslam sentezinin şekillenmesinde büyük rolleri olan Alperenleri sade ve açıklayıcı bir dil ile bizlere tanıtmıştır. Fatih KAPLAN Bey'e öğretici bu çalışmasından minnettarım.

Kaynakça

Kaplan, Fatih. (2021). "Alperenler Ölümsüzlük Şerbetinden İçenlerin Hayat Hikayeleri...", İstanbul: Ateş Yayınları